

& in Quidorum usque fines progressus exercitus, circumventu que ab hostibus, propter aquarum perniciem, cum tam sitis, quām hostis periculum sustineret, ad invocationem Christi nominis quam subito magnā fidē constantia quidam milites effusi in preces palam fecerunt, tanta vis pluvia effusa est, ut Romanos quidem largissime, ac sine injuria reficerit, Barbaros autem crebris fulminum itibus perterritos, praesertim cum plurimi eorum occidentur, in fugam coegerit. Quorum terga Romani usque ad internectionem carentes, gloriofissimam victoriam, & omnibus penè antiquorum titulis preferendam, rudi, parvoque militum numero, sed potentissimo Christi auxilio reportarunt. Igitur multa milia hominum interficta: ac Pannonis servitio liberatis! Roma rursus (51) cum Commodo Antonino filio suo, quem Cæsarem fecerat, triumphavit. Ad hujus belli sumptum, cùm ærario exhausto, largitiones, quas militibus impenderet, nullas haberet, neque indicere Senatus, aut provincialibus aliquid vellet, instrumentum regii cultus, facta in foro Trajanu diu sectione distracta, vase aurea, pocula crystallina, & murrina, uxoriæ, ac suam sericam, & auream vestem, multa ornamenta gemmarum, ac per duos continuos menses venditio habita est, multumque auri redactum. Post victoriam tamen emptoribus pretium restituit, qui reddere comparata voluerunt, molestus nulli fuit, qui maluit femel empta retinere. (52) Hic in editione munierum (53) adeò magnificus fuit, ut centum senes (54) leones exhibuisse tradatur. Hujus tempore Cæsarius tyrannidem arripiens extinxit eum. Hic etiam præteriti temporis per omnes provincias tributa donavit, onniaque simul fiscalium negotiorum calumnia monimenta conjecta in foro iustit incendi, severioresque leges novis constitutionibus temperavit. Per idem tempus Roma pollebat Galenus optimus medicus, genere Pergamenus. Et Salvius Julianus Roma leges promebat, & Fronto rhetor, & Aristides Smyrnaeus sophista, Oppianusque poetæ, & Atticus Platonicus philosophus Roma erant. Igitur, cùm fortunatam Remp. virtute, & manu erudine reddidisset, obiit in Campania apud oppidum Vendobonam duodevigesimo imperii anno, ætatis sexagesimo primo. (55) De ejus morte nuncio Romanus pervecto, confusa luctu publico Urbe, Senatus in curiam veste tetra amictus convenerit, & quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu presumpsere, Marcum cœlo receptum esse, ob cuius honorem tempa, columnæ, multaque alia decreta sunt.

COMMODUS.

Huic succedit L. Aurelius (56) Commodus filius eius, qui & ipse Antoninus dicitur, & ab Augusto decimus septimus Imperator est creatus. Hic qualis futurus esset, in ipso primordio ostendit. Namque cùm in supremis moneretur à patre suo, atritos jam Barbaros, ne permetteret vires recipere, responderat: Ab incolis quamvis paulatim negotium perfici posse, & mortuo nihil. Ita nihil paternum habuit, nisi quod contra Germanos feliciter, & ipse pugnavit. Se-

(51) A. Roman reversus.

(52) A. retinere. Hic permisit viris clavicularibus, ut convivia eodem cultu, quo ipse, & ministris similibus exhiberent. In editione &c.

(53) A. munierum post victoriam adeò &c.

(54) A. simul.

(55) A. LXI. & ab omnibus certamin admittentibus inter duos relatus est.

(56) A. Hujus successor L. Antoninus Commodus.

(57) Vixit legi negotia.

(58) A. uxori obsecrata.

(59) A. bonitatem dimicavit. Obiit morte subita, adeout strangulatus, vel veneno interfictus putetur, cum

ptembrem mensem ad nomen suum transferre conatus est, ut Commodus diceretur. Sed luxuria. (58) & obscenitatis dedecore plurimo depravatus, gladiatori quoque armis saepissime in ludo depugnavit. Deinceps etiam in amphitheatro cum hujusmodi hominibus, (59) & cum feris decerat. Interfecit etiam plurimos Senatores, maxime quos animadvertit nobilitate, industriaque excellere flagitia regis, (60) inter quos etiam Salvium Julianum legislatorem occidit. Pe na Urbis insequitur. Nam fulmine Capitolium, idem, ex quo faëta inflammatio Bibliothecam illam majorum curâ, studioque compostam, aedesque alias juxta sitas, rapaci turbine concrevavit. Deinde aliud incendium postea Romæ exortum, & adem Vestam, & Palatum, plurimamque Urbis partem solo aquavit. Huic Martia generis libertini uxor fuit, formâ tamen, meretriciisque artibus pol lens, quæ cùm animum ejus penitus devinxisset, egresso è balneo venenoso poculum obtulit. Ad extremum ab immenso validissimo palestrita, compressis ejus fauibus, expiravit in domo Vestitiani, cùm annis duodecim post patrem, & octo mensibus imperasset: vitaque anno vigesimo secundo.

PERTINAX.

Huic succedit Helvius Pertinax, qui octauus decimus ab Augusto Imperium adeptus est. Iste grandevus, & qui septuageneriam (61) attingisset ætatem, Praefectum Urbe tunc agens ex Senatusconsulto (62) coactus imperium repugnansque suscepit. Proinde tale cognomentum sortitus est. Octogesimo primo die Imperii pretorianorum militum editione, & Salvii Juliani scelerे (63) multis vulneribus obruturatur. Hujus caput tota Urbe vectum est. Hoc exitu obiit, vir ad humanae conversationis exemplum, per laboris genera universa ad summos usque provetus honoris, usque eō, ut Fortunæ vocaretur pilum. Is origine ortus ferdida, nam libertino genitus patre, apud Ligures in agro squalido Lollii Gentianæ, cuius in prefectura quoque se clientem esse liberalissime fatebatur, fuit docttor literarum, quæ à Grammaticis traditur. Blandus magis, quām beneficis. Unde cum Græco nomine Χρηστός appellaverit. Nunquam iniuriae acceptā ad ultimum ductus. Amabat simplicitatem. Communem se affatu, convivio, incessu, præbebat. Huic mortuo divi nomen decreatum est. Oh cuius laudem ingeminatis ad vocis usque defecitum planisibus acclamatum est. Pertinace imperante securi viximus, neminem timuimus, patri pio, patri Senatus, patri omnium bonorum.

DIDIUS JULIANUS.

Potestum Didius Salvius (64) Julianus ortu Mediolanensis, nonus decimus ab Augusto Remp. invasit, vir nobilis, & jure peritissimus, nepos Salvii Juliani, qui sub divo Antonino (65) perpetuum composuit edictum (66) faciosus, præcepis, regni avidus. Hoc tempore Niger Pescennius apud Antiochiam, & in Sabario (67) Pannonia oppido Septimi Severus creaturum Augusti. Ab hoc Severo Julianus vicitus est apud Milvium pontem bello civili, & fugiens in palatio

tio

(51) A. Roman reversus.

(52) A. retinere. Hic permisit viris clavicularibus, ut convivia eodem cultu, quo ipse, & ministris similibus exhiberent. In editione &c.

(53) A. LXI. & ab omnibus certamin admittentibus inter duos relatus est.

(54) A. simul.

(55) A. LXI. & ab omnibus certamin admittentibus inter duos relatus est.

(56) A. Hujus successor L. Antoninus Commodus.

(57) Vixit legi negotia.

(58) A. uxori obsecrata.

(59) A. bonitatem dimicavit. Obiit morte subita, adeout strangulatus, vel veneno interfictus putetur, cum

(60) A. post editum. Vixit à Severo apud Milvium pontem interfictus in palatio. Vixit mensibus septem postquam &c.

(61) Vixit in Pannonia Sabatia.